

6. Податковий кодекс України від 02.12.10 р., № 2755-VI з змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010.

7. Закон України від 28.12.94 р., № 334/94-ВР "Про оподаткування прибутку підприємств" в редакції Закону України від 22.05.97 р., № 283/97-ВР зі змінами та доповненнями.

8. Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.00 р., № 92 "Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 18.05.00 р., № 288/4509 зі змінами та доповненнями.

Мукан О.В., Дума О.И. Особенности налогового реформирования амортизационной политики предприятия

Охарактеризованы законодательные аспекты амортизационной политики предприятия. Проанализирована суть категории "амортизация" по действующим Налоговым кодексом Украины. Рассмотрено особенности определения и начисления амортизации в соответствии с действующим Налоговым кодексом Украины. Установлена взаимосвязь между нормативно-правовыми актами и нормами отдельных законов в аспекте правового регулирования амортизации. Определены возможные последствия внедрения новых норм Налогового кодекса Украины по амортизации. Выделены отличия и недостатки нововведений.

Ключевые слова: амортизация, Налоговый кодекс Украины, методы амортизации, нормы амортизации.

Mukan O.V., Duma O.I. The tax reforming peculiarities of enterprise's amortization policy

The legislation aspects of enterprise's amortization policy have been characterized. The content of the category "amortization" according to the Tax code of Ukraine has been analyzed. The peculiarities of amortization determination and accounting according to the valid Tax code of Ukraine have been studied. The interdependence of normative and legislative acts and norms of special laws in the context of amortization legislative regulation has been determined. The possible outcomes of application of the latest norms of the Tax code of Ukraine for amortization have been described. The pros and cons of innovation have been defined.

Keywords: amortization, The Tax code of Ukraine, amortization methods, amortization norms.

УДК 339.97:332.146

Аспір. М.М. Олексієнко –

Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ

ПРІОРИТЕТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЗМІЦНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розглянуто необхідність зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави шляхом розширення повноважень регіональних органів влади. Визначено можливість регулювання зовнішньоекономічної діяльності на регіональному рівні завдяки економічним методам на противагу адміністративним. Запропоновано пріоритети регіональної політики в контексті зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека держави, зовнішньоекономічна діяльність, пріоритети регіональної політики.

Постановка проблеми. Стратегічним завданням українського суспільства і влади є становлення ефективної і сучасної держави, що визначає пріоритети і шляхи розвитку, формує засоби інтеграції у світове співтовариство. Розширення участі регіонів у зовнішньоекономічній діяльності зумовлює необхідність окреслення регіональних пріоритетів та визначення засобів забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави, які припускають такий

стан економічного розвитку регіону, за якого є гарантований захист та реалізація національних зовнішньоекономічних інтересів.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми управління зовнішньоекономічною безпекою держави досліджено у працях О. Амоші, І. Бінько, Н. Вавдіюк, З. Варналія, Т. Васильціва, О. Власюка, З. Герасимчук, О. Новікової, А. Сухорукова, В. Ткаченка, В. Шлемко, Л. Яремко. Проте роль регіонів і міжрегіональної інтеграції в посиленні системності державної політики у вирішенні проблеми зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави є недостатньо методологічно обґрунтованою.

Метою дослідження є визначення пріоритетів регіональної політики зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція України до світової економічної системи загострює проблему зовнішньоекономічної безпеки, без гарантування якої країна не може бути рівноправним учасником світогосподарських зв'язків, посісти належне місце у міжнародному поділі праці та забезпечити захист і протидію глобальним викликам. Відтак, існує проблема суперечності між необхідністю, з одного боку, інтегруватись у світову економіку, а з іншого – забезпечити гармонійний розвиток національної економіки, захист економічних інтересів, внутрішнього ринку і вітчизняного виробника.

Істотною в межах міжнародної економічної інтеграції України та забезпечення при цьому її зовнішньоекономічної безпеки є проблема регіонального розвитку та міжнародної економічної діяльності регіонів. Певна несистемність державної політики у сфері регіонального розвитку міжрегіональної інтеграції як чинника підвищення рівня національної економіки та її зовнішньоекономічної безпеки стала однією з головних причин ускладнення умов для зміцнення позицій України у міжнародному економічному співробітництві.

Відкритість економіки має безпосередній зв'язок із двома характеристиками стану регіону, нерідко протилежними один одному: конкурентоспроможністю економіки та економічною безпекою. Ці сфери пов'язані між собою складною системою відносин і взаємовпливів. Так, згідно з вітчизняною нормативно-правовою базою, зовнішньоекономічна безпека – це стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників і створення сприятливих умов розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [1, с. 2].

Водночас, очевидно, що зовнішньоекономічна безпека держави є більш складною і системною економічною категорією, що об'єктивно потребує надання їй більш функціонального тлумачення. Так, О. Черняк визначає зовнішньоекономічну безпеку як спроможність протистояти впливу екзогенних негативних факторів і мінімізувати заподіяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому розподілі праці для створення сприятливих умов розвитку економіки, підтримки вітчизняних експортерів, розробників імпортозаміщуючих товарів і виробників конкурентоспроможної продукції, створення ефективної банківської та гнучкої кредитної систем, гарантування прав власників валютних коштів, створення інфраструктури зовнішньої тор-

гівлі та сучасної системи її інформаційного забезпечення, проведення гнучкої експортно-імпоротної політики, удосконалення механізмів державного регулювання зовнішньої торгівлі, диверсифікації експорту та імпорту, реалізації режиму вільної торгівлі з країнами СНД тощо [2, с. 4].

Не менш комплексним є підхід О.І. Амоші та О.Ф. Новікової, згідно з яким запропоновано характеризувати дві невід'ємні частини зовнішньоекономічної безпеки: експорту та імпорту. При цьому під експортною безпекою розуміють здатність держави підтримувати відповідність експорту економічним інтересам, забезпечувати його раціональну товарну структуру, географічну збалансованість та конкурентоспроможність, не припускати дискримінації вітчизняної продукції на зовнішніх ринках. Послаблення державного контролю за експортом часто призводить до вивезення за кордон сировини та дефіцитної продукції, що спричиняє труднощі у забезпеченні вітчизняних переробних підприємств і населення відповідними товарами, що створює низку загроз економічній безпеці і вимагає термінового адекватного реагування з боку відповідних структур виконавчої влади.

Імпортна безпека характеризується раціональною товарною та географічною збалансованістю імпорту, яка не створює зайвих загроз внутрішньому ринку і вітчизняному товаровиробнику, сприяє задоволенню платоспроможного виробничого та споживчого попиту. Оптимальний обсяг імпорту та його регіональний розподіл повинні визначати для кожного виду товару з урахуванням найважливіших зовнішніх та внутрішніх факторів зовнішньоекономічної діяльності.

Проте об'єктивно зрозуміло, що зовнішньоекономічна безпека держави є складною системою, а управління нею потребує системного підходу. Так, до її підсистем першого рівня можна віднести регіональні та галузевотериторіальні. Очевидно, що обсяги та ефективність зовнішньоекономічної діяльності держави залежать від активності та рівня участі в цьому процесі всіх її регіонів. Більше того, саме за умови міжрегіональної інтеграції можна забезпечити системність та комплексність, а отже, і вищий рівень захисту держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Зрозуміло, що регіональні органи влади значною мірою обмежені щодо реалізації державної зовнішньоекономічної політики. Вони об'єктивно володіють обмеженим арсеналом засобів. Тому об'єктивно, що на регіональному та місцевому рівнях у контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки національної економіки доцільно використовувати економічні методи державного регулювання на противагу адміністративним (що є прерогативою центральних органів влади).

Відтак, до головних пріоритетів регіональної імпоротної політики в аналізованій сфері віднесемо: 1) раціоналізацію структури імпорту; 2) зменшення частки імпорту споживчих товарів (послуг); 3) збільшення прямих іноземних інвестицій у регіон; 4) активізація та збільшення обсягів імпорту високих технологій та інтелектуальної власності; 5) належна географічна диверсифікованість імпорту, передусім енергоресурсів та дефіцитної сировини.

Так, для раціоналізації структури імпорту регіональним органам влади доцільно: здійснювати структурну перебудову регіональної економіки, пос-

тупове витіснення імпорتنих товарів шляхом розвитку базових галузей (промисловості, сільського господарства, будівництва, продуктивних послуг тощо); ініціювати перед центральними органами влади пропозиції щодо вдосконалення законодавства з питань митно-тарифного режиму та розширення переліку нетарифних обмежень імпорту; впроваджувати імпортозаміщувальні технології.

Для зменшення частки імпорту споживчих товарів (послуг) доцільно: збільшувати міжрегіональну торгівлю і споживання товарів внутрішнього виробництва; реалізувати заходи, спрямовані на недопущення експансії неякісних імпорتنих товарів.

Для збільшення прямих іноземних інвестицій у регіон доцільно: переспрямувати іноземні інвестиції від захоплення внутрішнього регіонального ринку товарів і послуг на підтримку місцевого виробника, передусім експортоорієнтованої продукції; посилювати інвестиційну привабливість регіону за маркетинговими та вартісними факторами; поліпшувати інвестиційний клімат шляхом забезпечення дієвого захисту права власності, надавання пропозицій щодо удосконалення регуляторного і корпоративного законодавства, обмеження монополізму, підвищення ефективності фінансової системи; вживати всіх можливих заходів щодо зменшення індексу інвестиційного ризику; спрощувати умови ведення бізнесу відповідно до світових стандартів.

Для активізації та збільшення обсягів імпорту високих технологій та інтелектуальної власності доцільно ініціювати перед центральними органами влади пропозиції щодо удосконалення законодавства щодо активізації перехоплення (купівлі) передових технологій. Для належної географічної диверсифікованості імпорту, передусім енергоресурсів та дефіцитної сировини доцільно: здійснювати виважений пошук країн-експортерів, які пропонують найоптимальніше співвідношення ціни та якості товарів.

Свою чергою, для виконання пріоритетів забезпечення експортної складової зовнішньоекономічної безпеки держави регіональні органи влади мають виконати низку невідкладних завдань: 1) раціоналізація структури експорту; 2) зменшення частки сировинного та низького ступеня перероблення експорту (промислового); 3) збільшення рівня перероблення в експорті; 4) недопущення непродуктивного і нелегального відпливу за кордон капіталу, інтелектуальної власності і висококваліфікованих трудових ресурсів; 5) раціоналізацію географічної диверсифікованості експорту.

Так, для раціоналізації структури експорту доцільно розробити ефективну міжнародну спеціалізацію регіону, що базується на наявному природно-ресурсному, людському та науково-технічному потенціалах (переважання окремих із них є аргументом на користь розвитку тих чи інших орієнтованих на експорт галузей), була б скоординована із внутрішньою структурною модернізацією (кластерну побудову) та орієнтована на доступні прогресуючі сегменти світового ринку; розширювати міжрегіональну кооперацію експортерів, а також участь регіону у наданні міжнародних послуг, передусім аутсорсингу, туризму, рекреації; надавати пропозиції центральним органам влади щодо зміни встановленого режиму зовнішньої торгівлі з країнами-імпортерами.

Для зменшення частки сировинного та низького ступеня перероблення експорту (промислового) доцільно створювати бар'єри на шляху викачування з регіону сировини та напівфабрикатів. Для збільшення рівня перероблення в експорті, частки високотехнологічних і наукомістких продуктів доцільно сприяти розвитку високотехнологічних виробників експортної конкурентоспроможної продукції, про зменшення їх технологічної залежності від іноземних компаній; проводити просвітницько-організаційну роботу з підприємствами, що експортують сировину та напівфабрикати, щодо перспективи створення локальних виробничо-торгових систем, територіально-галузевих кластерів для переходу на завершений цикл виробництва та експорту за кордон готової продукції.

З метою недопущення непродуктивного і нелегального відпливу за кордон капіталу, інтелектуальної власності і висококваліфікованих трудових ресурсів доцільно: активізувати підприємства державного сектора у стратегічних галузях економіки (з експортоорієнтованою діяльністю), де зростає частка іноземного капіталу; подолати наявний стан депресивності території шляхом пожвавлення транскордонних обмінів, транзитної спеціалізації тощо; мінімізувати знекровлення регіону шляхом керованого сповільнення процесу відтоку найпродуктивніших трудових ресурсів у розвинені країни шляхом створення праце містких виробництв з метою абсорбування робочої сили;

Для раціональної географічної диверсифікованості експорту, передусім пошуку та вибору нових ринків збуту доцільно: підвищувати ефективності діяльності органів регіональної влади щодо надання маркетингової допомоги експортерам; отримання від них сигналів про дискримінаційні антидемпінгові торговельно-обмежувальні заходи, їх систематизація та інформування відповідних органів центральної влади з метою адекватного реагування держави на ці заходи; якнайширше організовувати участь підприємств-експортерів у ярмарках-виставках; виважений пошук країн-імпортерів регіональної продукції.

Отже, система регіональної політики у контексті забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави – це консолідована відносинами власності, економічними інтересами, правовими та етичними регуляторами сукупність суб'єктів господарської діяльності, спрямованих на стійкий, ефективний, безпечний економічний розвиток. Державні структури регіонального рівня представлені в цій системі подвійним чином – як власники і як об'єкти відтворення права, норм і принципів суспільної трудової економічної етики.

Відповідно, до основних пріоритетів розвитку зовнішньої торгівлі регіону, передусім у контексті зміцнення зовнішньоекономічної безпеки держави, віднесемо: 1) реструктуризацію експортно-імпортних потоків регіонів через зниження частки сировинних товарів для покращення умов зовнішньої торгівлі, пошук і використання можливостей зниження рівня витратомісткості експортної діяльності; 2) посилення участі регіональних структур у прийнятті рішень щодо торговельного режиму України відповідно до правил СОТ у сферах технічних стандартів, санітарних і фітосанітарних заходів, торгівлі послугами, формування списків географічних зазначень, залучення іноземних інвестицій; 3) сприяння розвитку прикордонної торгівлі шляхом по-

силення повноважень регіональних органів влади, створення сприятливого середовища для функціонування та виходу на зовнішні ринки первинних економічних агентів; 4) запровадження моніторингу ризиків життєздатності соціально-економічної системи регіону під впливом зовнішніх ризиків та ініціювання законодавчого закріплення заходів протидії соціально-економічним збиткам внаслідок діяльності підприємств-нерезидентів на території регіонів України; 5) забезпечення більшої відкритості процесу обговорення та прийняття усіх рішень регіональної та місцевої влади, виявлення "слабких місць" та пошук можливостей більш ефективного використання всіх груп ресурсного та економічного зовнішньоекономічного потенціалу регіону.

Знання механізмів взаємовпливу різних процесів та явищ, що відбуваються на зовнішніх ринках, дає змогу встановити визначальні чинники підвищення зовнішньоекономічного потенціалу та посилення його участі у міжнародному поділі праці, використанні наявних регіональних ресурсів задля вищого рівня зовнішньоекономічної безпеки держави. Наголосимо, що виявлення ще не реалізованих конкурентних переваг є одним із невідкладних завдань у системі заходів всебічних наукових та практичних досліджень проблеми диверсифікації діяльності регіону та галузей на ринках зарубіжних країн. При цьому особливу увагу доцільно приділяти заходам із підвищення конкурентоспроможності науко- та технологічних галузей промисловості, галузей виробництва товарів із високим рівнем доданої вартості, транспортних, туристичних та комерційних послуг.

Висновки. З огляду на виявлені критично незадовільні значення найбільш важливих індикаторів рівня зовнішньоекономічної безпеки держави, вважаємо, що відповідна політика регіональних органів державного управління має бути спрямованою на:

- 1) посилення експортного потенціалу регіону за одночасного заміщення імпортованих споживчих товарів і послуг внутрішнім виробництвом;
- 2) стимулювання збільшення обсягів ВРП за зменшення частки імпорту;
- 3) удосконалення інвестиційного середовища регіону та стимулювання збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку регіону за умови виробництва продукції для внутрішнього ринку і на експорт;
- 4) сприяння збільшенню кількості та частки суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Література

1. **Україна.** Міністерство економіки. Наказ. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: від 02.03.2007 р., № 60. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.me.gov.ua>.
2. **Черняк О.І.** Методика визначення зовнішньоекономічної безпеки України / О.І. Черняк, А.В. Ставицький // Экстракорпоральное оплодотворениеноемическая безопасность, разведка и контрразведка. – 2002. – № 1 (1). – С. 3-7.
3. **Васильців Т.Г.** Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Тарас Григорович Васильців. – Львів : Вид-во "Арал". – 386 с.
4. **Власюк О.С.** Забезпечення конкурентоспроможності економіки регіонів України в контексті європейської інтеграції / О.С. Власюк // Вісник Львівської комерційної академії. – Сер.: Економічна. – 2006. – Вип. 23. – С. 3-6.
5. **Герасимчук З.В.** Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення / З.В. Герасимчук, Н.С. Вавдіюк. – Луцьк : Вид-во "Надстир'я", 2006. – 244 с.

6. **Економічна безпека України:** сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько : монографія. – Сер.: Нац. Безпека. – К. : Вид-во НІСД, 1997. – Вип. 2. – 144 с.

7. **Система економічної безпеки держави :** монографія / за заг. ред. Аркадія Ісмаїловича Сухорукова / НІПМБ. – К. : ВД "Стилос", 2009. – 685 с.

8. **Яремко Л.А.** Глобалізований регіон та зовнішньоекономічна безпека України: теоретико-методологічний аспект : монографія / Лариса Адольфівна Яремко. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2007. – 524 с.

Олексиенко Н.Н. Приоритеты региональной политики укрепления внешнеэкономической безопасности государства

Рассмотрена необходимость укрепления внешнеэкономической безопасности государства путем расширения полномочий региональных органов власти. Определена возможность регулирования внешнеэкономической деятельности на региональном уровне благодаря экономическим методам в противовес административным. Предложены приоритеты региональной политики в контексте укрепления внешнеэкономической безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, внешнеэкономическая деятельность, приоритеты региональной политики.

Oleksiyenko M.M. Regional policy priorities of strengthening the state external economic security

The necessity of strengthening the state external economic security is considered by expansion of regional municipalities' plenary powers. Possibility of adjusting the external economic activity at regional level is certain due to economic methods in a counterbalance of administrative ones. Regional policy priorities are offered in the context of strengthening the state external economic security.

Keywords: state economic security, external economic activity, regional policy priorities.

УДК 332.1

*Доц. Г.О. Партин, канд. екон. наук;
студ. О.А. Горбач – НУ "Львівська політехніка"*

ТОЛІНГ ЯК ФОРМА ЗАЛУЧЕННЯ ОБІГОВОГО КАПІТАЛУ

Досліджено причини використання толінгових операцій як способу залучення обігового капіталу, подано характеристику їх основних видів та варіантів розрахунків із підприємствами-переробниками давальницької сировини. Встановлено, що поряд із значними перевагами, толінгові операції в окремих випадках можуть мати негативний вплив на діяльність підприємств та галузей промисловості, обмежуючи можливості до модернізації виробництва.

Ключові слова: толінг¹, толінгер², толінгові схеми, обіговий капітал, давальницька сировина, варіанти оплати послуг перероблення.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин та вступ України до Світової організації торгівлі відкрили більші можливості для її участі в міжнародному поділі праці. Однак сьогодні багато вітчизняних підприємств зіткнулись з актуальною проблемою нестачі обігових коштів. Через це широкого

¹ **Толінг** – вид взаємодії між суб'єктами господарювання, при якій власник сировини передає її підприємству переробнику і отримує у вигляді результату готову продукцію і покриває підприємству-переробнику суму понесених витрат на переробку та узгоджений відсоток прибутковості. Фактично толінг означає перероблення сировини на давальницьких засадах.

² **Толінгер** – компанія власник сировини, що передає її на перероблення. В ролі толінгера може виступати будь-яка компанія, здатна забезпечити фінансування поставок сировини, що намагається отримати прибуток від різниці вартості кінцевого продукту і вартістю сировини із її переробленням.